

Strandbadet i Hjo

Renovering av badhytter 2010 - 2011

Strandbadet i Hjo - renovering av badhytter 2010 - 2011

Hjo 3:59

Hjo Kommun, Västergötland

Antikvarisk slutbesiktningsrapport

Thomas Carlquist

Byggnadshistorisk rapport 2012:12

västergötlands museum

Renovering av badhytterna på
Strandbadet i Hjo,
Hjo 3:59,
Hjo stad & kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade anläggning under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att en första del av arbetena färdigställts avsynades dessa den 26 okt. 2010. Närvarande var även Mats Renström, K-märkt Byggnadsvård. Med anledning av att alla arbeten senare färdigställdes under försommaren 2011, avsynades hela arbetet den 14 juni 2011. Närvarande var vid detta tillfälle för kommunen, Thomas Gustafsson och PG Ylander, och för entreprenören, Mats Renström, K-märkt Byggnadsvård.

Bakgrund

Anläggningen består av åtta små fristående omklädningshytter, två större hus med flera omklädningsrum, samt en centralt placerad entré-/biljettkiosk. Husen ersatte ett äldre kallbadhus från 1881, beläget omedelbart söder om den nuvarande anläggningen. Ursprungligen var badet delat i en herr- och en damsida av ett staket, synligt på fotot från 1916 ovan. Åtminstone de nio mindre husen/hyt-

terna är byggda efter skisser av ark. Lars Kellman, dat. 1913. Äldre fotografier ger vid handen att dessa byggdes först och efter en kort tid, endast ett par år, tillkom de båda större husen. På äldre foton är också samtliga hus enhetligt färgsatta. De framstår som mörka (faluröda?) med ljusa tak, men eftersom det kan röra sig om ortokromatisk film kan husen mycket väl ha varit t ex gula/ockra i någon nyans. Den nuvarande färgsättningen i omväxlande gult och grönt med röda tak torde vara ca 40-50 år gammal, den passar ganska bra till karaktären och ligger måhända delvis mer i linje med Kellmans idé om oljemålade exteriörer i olika färger. Det är heller inte tänkbart att återgå till en ev. färgsättning i falurött. De nuvarande dörrarna (1960- eller 70-tal) är exempel på tidigare renoveringsåtgärder som inte tagit någon särskild hänsyn till de små husens karaktär varför det vore välgörande att ersätta dem med nya dörrblad, bättre anpassade till badhytternas ålder och stil.

Kulturhistorisk status

Strandbadet ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården, R-32. Badhytterna har tidigare uppmärksammats i byggnadsinventering över Hjo stad på 1980-talet.

Skadebild

Badhytterna är idag i varierande men överlag slitet skick, delvis på grund av relativt sentida renoveringsarbeten eller målning med material av sämre kvalitet. Alla ursprungliga dörrar är t ex utbytta och de flesta spröjsade fönstren är synbarligen borta eller trasiga och överspikade med skivor. I huvudsak är emellertid husen intakta. Sandstranden har successivt vandrat in och fått till följd att flera hus nu står för lågt i förhållande till marken.

Syfte

Varsam renovering med bibehållande av det kulturhistoriska värdet. Höja samt-

liga hytter så att de står fria från marken. Byte av rötskadade delar såsom syllar. Översyn av taken och ev. nytillverkning av flaggstängerna. Målning.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan.

Ur museets yttrande vid ansökan om byggnadsvårdsbidrag:

Museet är positivt till att det gamla friluftsbadets byggnader avses renoveras. Anläggningen torde ha få motsvarigheter i landet, dels genom sin ålder och sin offentliga karaktär, dels genom det stora antalet små hus. Kallbadhus av större mått resp. omklädningshytter av mera privat karaktär förekommer på flera håll, men Strandbadet i Hjo tycks inta en särställning. Badet är också en väsentlig del av Hjo Vattenkuranstalt, senare Badanstalt, och ger en bild av det utbud av olika slags bad som, förutom varmbadhusets, erbjöds gästerna när anstalten var i drift.

De föreslagna åtgärderna är jämförelsevis omfattande och museet föreslår att arbetet indelas i flera etapper. Åtgärderna enligt förslag sid 30-31 i dokumentationshandlingen synes adekvata och bör i allt väsentligt följas. En varning må emellertid utfärdas för att mycket av materialet i de enkla byggnaderna kan riskeras att bytas ut mot nytt – just enkelheten och spåren av husens ålder är delar i det kulturhistoriska värdet som inte bör äventyras. (En översyn och justering av flaggstängerna kan kanske vara tillfyllest?) Mindre skevheter och/eller skador av estetisk natur skall accepteras även om husen kan behöva höjas något.

Arbetsbeskrivning

- Strandbadet, Hjo kommun - dokumentation, uppmätning och åtgärdsförslag, 2006-11-27, Forsviks Industriminnen.
- Badhytterna, Strandbadet, Stadsparken, Hjo kommun, K-Märkt Byggnadsvård, 2007-03-11.

Utförda åtgärder 2010

De små hytterna inkl. mittkiosken:

- Samtliga hytter har lyfts undan, varefter deras vardera 4 grundstenar av granit har lyfts upp och återplacerats så att hytterna nu står ca 15 cm högre. Hytterna återplacerade.
- Arbete har påbörjats med nytillverkning av dörrar.

Den södra av de båda större husen/hytterna:

- Byggnaden har höjts något, varefter alla upplag/grundstenar har kompletterats med en 12-13 cm hög granitsten placerad ovanpå befintlig grundsten.
- Den rötskadade syllen har bytts ut i stort sett runt hela byggnaden.
- Tvärgående bjälkar har bytts där de varit rötskadade, ffa i upplagen vid syllen.
- Dynstocken som löper långskepps mitt under byggnaden har bytts mot friskt virke, samtidigt som dess upplag justerats och kompletterats.

Utförda åtgärder 2011

Samtliga hytter, såväl de små som de båda större, har:

- försetts med nytillverkade dörrar.
- fått fönstren översedda, kittade och målade.
- taken (takpanelen) justerats och takplåten målats.
- nya flaggstänger av trä tillverkats.
- Den större, mellersta, hytten/kiosken har försetts med ny inredning i form av omålad pärlspåntpanel.
- Samtliga hytter/hus har målats utvändigt med linoljefärg.
- Grundläggningen justerad på den större, nordliga hyttlängan.
- Utanför den senare har en ny träbrygga tillverkats.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Renoveringsarbetet var kostnadsberäknat till 650.000 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 90% av de kulturhistoriskt motiverade överkostnaderna, 200.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2010-04-15.

Tillstånd

-

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Hjo kommun genom ark. PG Ylander, 544 81 Hjo.

Arkitekt/Projektör

Forsviks Industriminnen, Bruksvägen 2, 546 73 Forsvik

Entreprenör

K-Märkt Byggnadsvård, Solistvägen 9, 541 57 Skövde

Arbetsledare

Mats Renström

Ue dörrtillverkning

Fridene Snickeri AB, Vikhem, 544 93 Hjo

Ue målning

Magnussons Måleri, Box 77, 544 21 Hjo

Byggmöten

har inte hållits

Besiktningar

Inledande besiktningar och diskussioner med anledning av att museet kontaktades av kommunen under 2008. Besiktning inför påbörjad renovering samt besiktningar på arbetsplatsen ungefär en gång i veckan under arbetstiden. Antikvarisk del- resp. slutbesiktning 26 okt. 2010 och 14 juni 2011.

Tidsperiod

Renoveringen påbörjades under augusti 2010 och avslutades i juni 2011.

Fotodokumentation

Negativ färgfilm. Negativ och papperskopior förvaras på Västergötlands museum,

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Hjo stad, diariernr 551/2008, samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariernr 434-96398-2009. Västergötlands museums projektnr var GE216.

Besiktningens utlåtande

Vid slutbesiktningen den 14 juni 2011 konstaterades att arbetena enligt ovan var avslutade. Efter vad länsmuseum erfar har arbetena utförts mycket väl och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 21 juni 2011.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i augusti 2012

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Kommunalrådet Catrin Hulmarker och oppositionsrådet Pierre Rydén vid invigningen av de renoverade badhytterna 6 juni 2011.
Foto: Thomas Carlquist. 11/8:36A.

Foto: Thomas Carlquist

Badhytterna före renoveringen med Vättern i bakgrunden. Aug. 2008.

08/31:8A.

Den södra av de båda större badhyttshusen med småbåtshamnen i bakgrunden. Aug. 2008.

08/31:9A.

Foto: Thomas Carlquist

*Badhytterna fr. SO i febr.
2009. 09/05:23.*

*De nordliga badhytterna i
febr. 2009. 09/05:29.*

*Den norra större byggnaden
är endast hälften så
djup som den södra, jfr
bilden överst. 09/05:30.*

Foto: Thomas Carlquist

I stort sett samliga dörrar hade bytts ut på 1960- eller 70-talet och var i dåligt skick. Febr. 2009. 09/05:25.

Flera fönster var trasiga eller saknades helt. Febr. 2009. 09/05:28.

Sandstranden vandrar ibland långt upp mot husen. En annan dag kan det vara fritt från sand vid syllarna. Febr. 2009. 09/05:33.

Foto: Thomas Carlquist

Vänster: Grundstenarna lyftes upp och återplaceras på en högre nivå.
Från SLA 24 sep. 2010.

Ovan: Grundstenarna höjda 15-20 cm och hytterna återplacerade.
24 sep. 2010. 10/30:32A.

Badhytterna 24 sept. 2010. 10/30:31A.

Foto: Thomas Carlquist

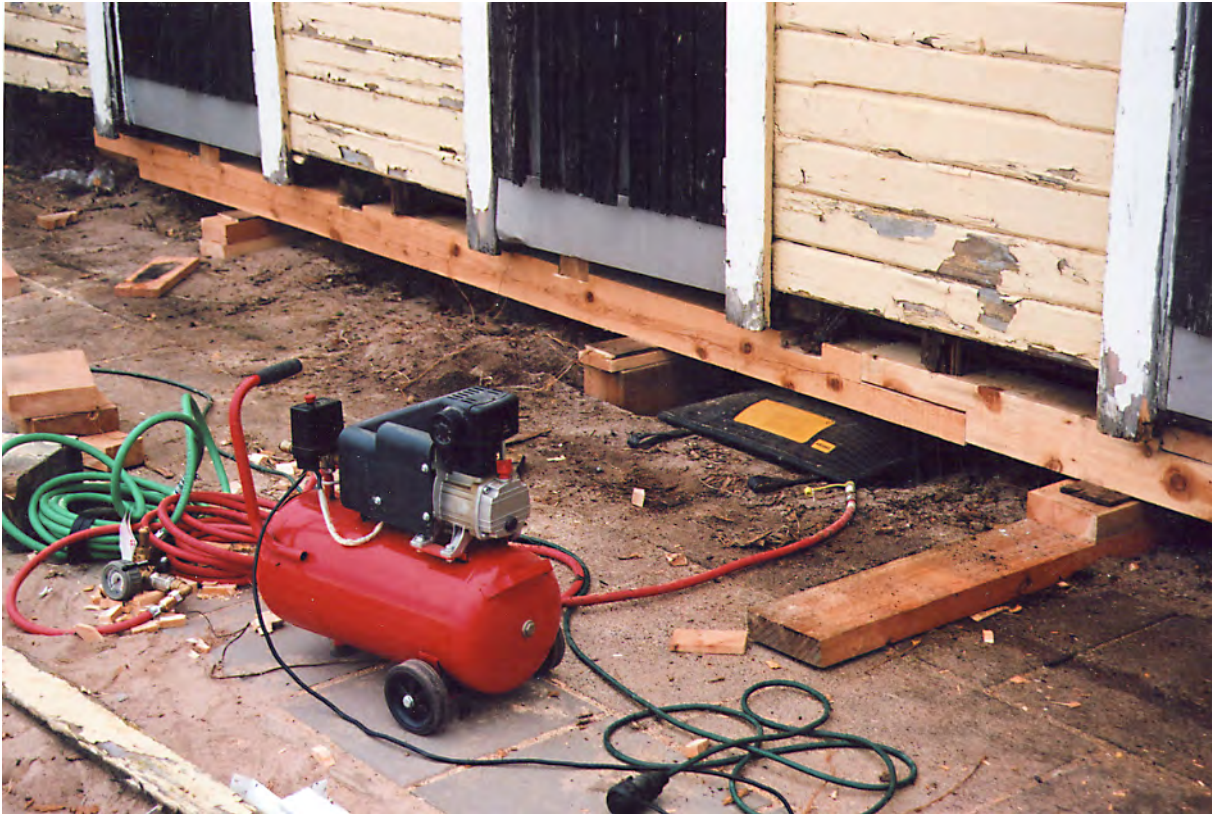

*Syllarna på det södra, större huset hade tagit stor skada av att ligga för lågt. 29 sep. 2010.
10/32:22A.*

Försök att med hjälp av frontlastare lyfta huset inför syllbyte. Sept. 2010. 10/30:28A.

Foto: Thomas Carlquist

För ändamålet införskaffades i stället en luftkudde som blåses upp med en kompressor. Metoden visade sig fungera bra. 13 okt. 2010. 10/36:9A.

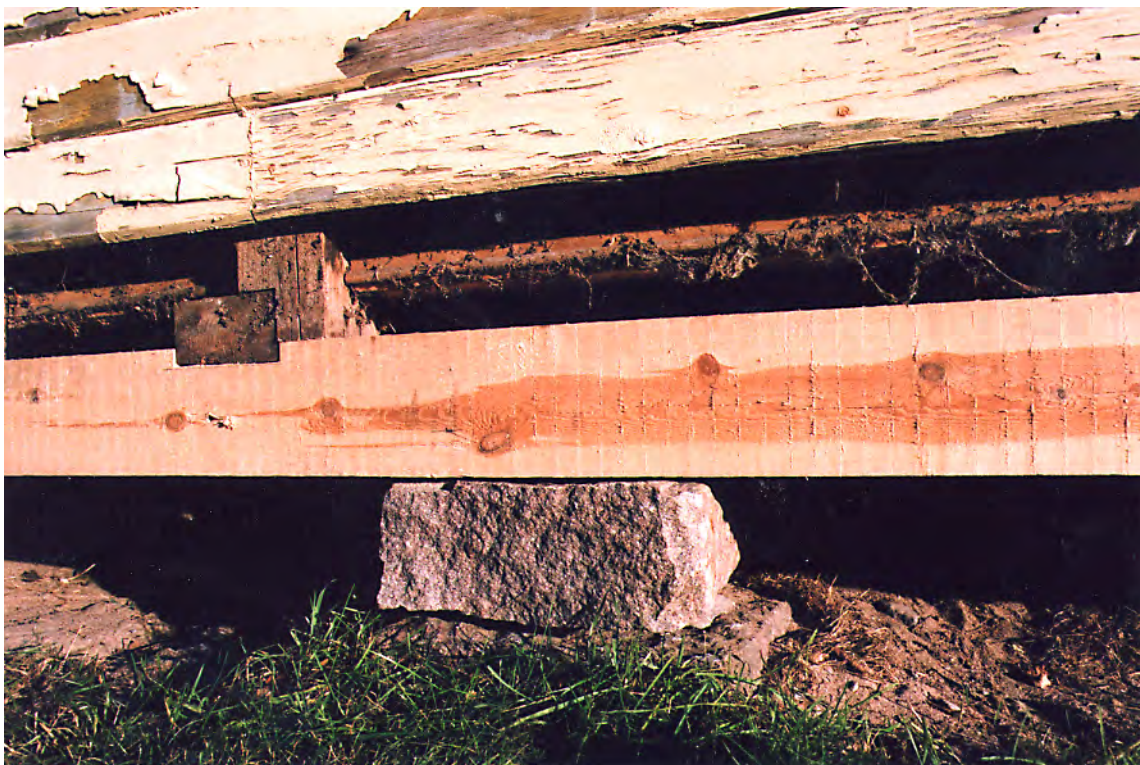
Syllarna byttes på hela fram- (sjö-)sidan och på gavlarna. Notera den enda kvarsittande ursprungliga glasade dörren (pilen). Okt. 2010. 10/37a:10A.

Foto: Thomas Carlquist

Baksidan, in mot land: Större delen av syllen byttes även här. 13 okt. 2010.

10/38:10.

*För att höja huset något placerades 12-13 cm höga granitstenar på de bef. grundstenarna.
13 okt. 2010.*

10/38:13.

Foto: Thomas Carlquist

Alla halvfranska och glasade dörrar nytillverkades efter förebild av den enda som fanns kvar under skivor. Fönstren fick översyn med nytt kitt m m. 18 apr. 2011. 11/5:8 & 7.

Ovan: Södra badhyttshuset inför målning. Smärre delar (X) av panelen byttes ut. 18 apr. 2011.

Vänster: Entré/biljettkiosken (notera luckan) med ny dörr och renskrapad från färg. 11/5:3 & 9.

Foto: Thomas Carlquist

Badhytterna sedda från söder efter renovering. 14 jun. 2011.

11/9:25A.

Som ovan. Badhyttshusen fick liksom alla fristående badhytter nya flaggstänger. 14 jun. 2011.

11/9:26A.

Foto: Thomas Carlquist

Södra badhyttshuset, fasad mot land (väster). 14 jun. 2011.

11/9:29A.

Huset står nu någon dryg dm högre än före renoveringen. 14 jun. 2011.

11/9:33A.

Foto: Thomas Carlquist

Nyttillverkad dörr av halvfransk typ med utsida liknande jalousier till södra större huset (en förebild fanns). 14 jun. 2011. 11/9:31A & 30A.

Vänster: Biljettkioskens inredning var i dåligt skick och den kläddes nu med ny pärlspåntpanel som lämnades omålad. Mats Renström & PG Ylander besiktigar resultatet. Höger: Invändigt har de mindre badhytterna endast rengjorts och försetts med el.ström för belysning. 14 jun. 2011. 11/10:5 & 11/9:36A.

Foto: Thomas Carlquist

Biljettkiosken till vänster är den enda som har en dörr in mot land. Här var den ursprungliga entrén till badet. De fyra södra hytterna till höger. 14 jun. 2011.

11/10:9.

Det norra halvhuset och den nordligaste badhytten. 14 jun. 2011.

11/10:10.

Foto: Thomas Carlquist

*Halvhuset med nya flaggstänger. Här byggdes även en ny brygga framför hytterna.
14 jun. 2011.*

11/10:11.

Även på detta hus justerades grundstenarna. 14 jun. 2011.

11/10:12.